

ادبیات منثور ترکی قشقائی

مہران بہاری - ۲۰۰۸

<http://elxan.blogspot.com/>



یاز چاشنی کون کو لو پانیران کر زیدی سزاو زده نو
یامر بائیل بار پاتلی کوی کو کر چیلگی کوی ایسکون
اوز بیاتلی اؤر کا جبار نود ویشدی نیا سیرود
قره کاج پانیریک سرب سمن قونوشد...



دور دیکلی آردو بولانلاردون دونه وکی کولون
کون آچاقلی مینلی آنا بوردون غننی ارچاقینا
دلماگی ویرمان وایدان اور کینز...



۱۹۰ تومن
انتشارات نود شہر
۱۹۰ تومن

نثر در ادبیات ترکی قشقائی، هرچند به صورتی بسیار کم‌رنگ، همواره وجود داشته است. حتی گفته می‌شود در گذشته، داستانهای ترکی منثور مردمی مانند "مهر و خاور" در مکتبهای قدیمی در جنوب ایران به عنوان کتاب درسی نیز بکار رفته اند. من خود، نخستین بار به نثر ترکی قشقائی در نشر اینترنتی صفحاتی از انجیل لوقا برخورده‌ام. این نثر به زبان نوشتاری ترکی آذربایجانی بسیار نزدیک بوده، آوانگاری آن فوق العاده دقیق است (در زیر نمونه ای از آن "عیسانین آنادان اولماگی خبره ورتلئر" داده شده است).

اکنون قشقائیان در وبلاگها و سایتهای اینترنتی جملات و پاراگرافهایی را به نثر ترکی می‌نویسند و کم‌کم در میانشان ترس از ترکی نویسی و فارسی نویسی در حال ریخته شدن است. در گروههای ای مئیل قشقائی نیز زبان ترکی بتدریج در حال تبدیل شدن به زبان اصلی ارتباطی است. این همان روند صعودی زبان و نثر ترکی است که در میان ترکان سراسر ایران، در شمال غرب و در شمال شرق و در جنوب و مرکز آن همزمان دیده می‌شود و در آینده ای نه چندان دور و لاجرم به رسمی و دولتی شدن زبان ترکی در ایران خواهد انجامید.

به موازات تبدیل زبان ترکی به عنوان زبان مکتوب رابط ترکان قشقائی، ما شاهد ظهور جنبش نثر نویسی و ادبیات مکتوب منثور به لهجه قشقائی زبان ترکی در میان ترکان قشقائی نیز هستیم. آثار مکتوب نثری در قالب نوشته های نشریات و گاه در سایتها و وبلاجهای اینترنتی، مقالات و اخیرا کتابها (مانند کتاب "آلینجاق اولدوزو" مشتمل بر ۱۷ داستان کوتاه، انتشارات نوید شیراز. معرفی شده در همین نوشته) به خوانندگان عرضه می‌شوند. این جنبش پربار به سرعت در حال گسترش و نهادینه شدن است. داستانهای کوتاه و آثار منثور نویسندگانی مانند داود حسن آقای کشکولی، راضیه کاظمی کرانی قاشقای، به لحاظ سطح و کیفیت ادبیشان فوق العاده جالب توجه اند.

اینجانب اکیدا موافق و پشتیبان ایجاد ادبیات مکتوب نظم و نثر به لهجه های گوناگون زبان ترکی در ایران (آذربایجانی، سنقری، خراسانی، قشقائی، اینالو،) هستم. این امر علاوه بر غنی تر ساختن زبان ادبی و معیار ترکی، به حفظ گوناگونی و نوانسهای زبانی و لهجه ای و فرهنگی این زبان و ادبیات آن یاری می‌رساند. حفظ لهجه های زبان ترکی در ایران، به اندازه حفظ خود زبان ترکی ضروری است. در گذشته و امروز همواره آثار شعری به لهجه های سنقری، قشقائی، خراسانی و آذربایجانی و تالیف شده است. اکنون زمان آن فرا رسیده که به ایجاد ادبیات مکتوب منثور به این لهجه های زبان ترکی نیز اهتمام کرد.

ایجاد ادبیات مکتوب منظوم و منثور به لهجه های گوناگون زبان ترکی، منافی با ایجاد زبان واحد ادبی ملی نمی‌باشد. می‌توان در ایران و آذربایجان دارای یک زبان واحد و فراگیر ملی ترکی و چندین ادبیات شفاهی و مکتوب منظوم و منثور لهجه ای بود. به شرط آنکه این زبان واحد و فراگیر ملی از همه لهجه ها و ادبیاتهای لهجه ای

قشقائی و سنقری و خراسانی و آذربایجانی و ایناللو و به یکسان تغذیه شود و یا به عبارت دیگر از ترکیب همه آنها بوجود آید.

یکی از راههای وصول به این غایه شریف و اجتناب ناپذیر، داخل نمودن همه لغات ترکی خاص لهجه ای خراسانی، قشقائی، سنقری و آذربایجانی و ایناللو و غیر آن به زبان واحد ملی و ادبیات ملی است. از همینروست که گنجاندن کلمات ترکی خاص لهجه های قشقائی، خراسانی و یا سنقری و ایناللو و در همه لغتنامه های ترکی و استفاده از آنها در آفرینشهای ادبی نویسندگان و شعرای ترک از الزم واجبات است.

برخی از متون نثر قشقائی مانند نوشته بیژن اژدری در زیر، بسیار به نثر ادبی در حال شکل گیری در آذربایجان جنوبی نزدیک اند. در حالیکه برخی دیگر از متون نثر قشقائی دارای تفاوتهای قابل ملاحظه ای با ترکی ادبی رایج در آذربایجان می باشند. این امر از یک طرف نشانگر عدم شکل گیری زبان نثری واحد در ادبیات منثور ترکی قشقائی و از طرف دیگر، نشانگر شکل گروه لهجه های ترکی قشقائی از لهجه های بسیار متفاوت و ناهمگن است.

اما به همه حال نباید فراموش نمود که حتی متفاوت ترین لهجه قشقائی نیز، صرفا می تواند به عنوان یکی از لهجه های زبان ترکی آذربایجانی تصنیف شود، نه به عنوان زبانی مستقل. همانگونه که خود ترکان قشقائی و دیگر ترکان ساکن در جنوب ایران، صرفا دیاسپورای ترکان آذربایجانی در جنوب ایرانند، نه قوم و ملتی جدا و مستقل.

در نوشته های نثر قشقائی، املاء واحد ترکی دیده نمی شود. برخی با املائی بسیار یکدست و نزدیک به رسم الخط تماما فوننتیک سوژوموز نوشته می شوند؛ بعضی با رسم الخط صددرصد فارسی و با کاربرد اعراب فارسی؛ و برخی نیز با املاهای التقاطی نیمه فارسی-نیمه ترکی مانند مصوبات سمینار اورتوگرافی. این امر ضرورت اشتراک همه ترکان ایران در امر ایجاد رسم الخط و اورتوگرافی واحد برای زبان ترکی که پاسخده به نیازهای همه لهجه های آن شامل آذربایجانی، سنقری، خراسانی و قشقائی و ایناللو و باشد را دوباره یادآوری می کند، امری که در دو سمینار اورتوگرافی پیشین از توجه بایسته برخوردار نشده بود. بویژه افزودن اشاره "نون غنه" (\tilde{n}) و "ک" اروپائی (k -تلفظ حرف "ک" در نام کشور "کره") به الفبای لاتین ترکی آذربایجانی - که هر دو در لهجه قشقائی و بسیاری دیگر از لهجه های آذربایجانی و خراسانی و نیز دیده می شوند- امری ضروری برای حفظ وحدت ملی ترکان سراسر ایران است.

در نثر قشقائی مواردی از کاربرد الفبای لاتین ترکی دیده می شود. در نوشته حاضر و به عنوان نمونه، داستانی کوتاه به لهجه قشقایی و به الفبای لاتینی ترکی (چوبان اوغولونان الی بویالی قیز *Çoban Oğulunan Əli Boyalı Qız*) آورده شده است.

الگوی قابل توجه دیگری که ادبیات نثر ترکی قشقائی دیده می شود، اشتراک فعالانه زنان و دختران در نثرنویسی است (مانند راضیه کاظمی کرانی-قشقایی و فتانه مرادی قره قانی در این نوشته). این پدیده بسیار مثبت، به نسبت جمعیتی در سطحی حتی پیشرفته تر از آذربایجان جنوبی می باشد. در آذربایجان به نام زنان و دختران عمدتاً در حیطه نظم ترکی و نثر غیرادبی (سیاسی-اجتماعی) برخورد می شود.

برخی از اشخاص هنگام اشاره به لهجه های قشقائی زبان ترکی از آن به عنوان "تورکی قشقائی" یاد می کنند. این کاربرد به گمان اینجانب نادرست است. واژه "تورکی" در زبان فارسی می تواند به جای خانواده زبانهای "تورکیک *Turkic*" بکار رود. اما منظور از واژه "ترکی *Turkish*" در زبان فارسی، زبانی رایج در ایران که شامل گروه لهجه های آذربایجانی، سنقری و خراسانی است می باشد. بنابراین به هنگام اشاره به هر کدام از لهجه های داخل در این گروه لهجه ها شایسته است که از نام "ترکی" استفاده نمود. از آنجائیکه مجموعه لهجه های قشقائی نیز، خود داخل در گروه لهجه های آذربایجانی زبان "ترکی" اند، بنابراین می باید از نام ترکی برای ذکر این گروه لهجه ها و به شکل ترکی قشقائی استفاده نمود. به عبارت دیگر، "تورکمنی" و "قزاقی" و "خلجی" سه زبان "تورکی *Turkic*" اند، اما "قشقائی" و "سنقری" و "خراسانی" سه لهجه از زبان "ترکی *Turkish*" می باشند.

در زیر به عنوان نمونه ادبیات منثور قشقائی، چند نوشته نثر به لهجه قشقائی زبان ترکی داده می شود:

- ۱- چوبان اوغولونان الی بویالی قیز (به خط لاتینی ترکی، داریوش نعره ای)
- ۲- بیلیرم کی آلچاق گوینگیم چاتابیلیمز خیالینگا (راضیه کاظمی کرانی-قاشقایی)
- ۳- خزان یئل (داستان کوتاه از داوود حسن آقای کشکولی)
- ۴- ترکی لالا (از بیژن اژدری، وبلاگ بولوردی)
- ۵- عیسانین آنادان اولماگی خیره ورنلئر (لوقا روایت اتمش ائنجئل- فصل ۱)
- ۶- و یک خبر: آلینجاق اولدوز؛ اولین کتاب نثر جدید تورکی قشقایی منتشر شد

ÇOBAN OĞUL UNAN ƏLİ BOYALI QIZ
QAŞQAYI EL DƏRGİSİ
[dariush narrei@yahoo.com](mailto:dariush_narrei@yahoo.com)

Açar başında bir çoban oğul dovarlarını suvarırmış. Aralidan əli boyalı bir qız qaça qaça əlində bir qazanınan gələr çobana sari da der: "Tez ol! Tez ol! Çoban dovarını vur ayna ipim yandı bir az su götürəm." Çoban dovarını vurur o yana bir ara açılır suya da qız qazanını yarılar da gedər.

Çoban gecə obaya gedəndə anasına der: "Mən bir beləki qız görmüşəm də onu alasım. Məhlmdir çox zirəni qızdır." Anası der: "Birdən yalandan beləki etmişdir elə belə əlini boyatmışdır." Oğul anasınıni cuğabğında der: "Yo , nəyi yalan deyə bilərdi, ipi yanırdı, əli boyalıydı.

İki gün ondan sora çoban oğuluñ anası yola düşər gedər oğulu deyən qiziñ obalarına. O gedəndə qizinin anası oturmuşlarınış belənə danışmış. Buda oturur bir ahvallaştıqdan sora der: "Bağışlayıñız qonşu canım sizdə bildir iñi varmı? Davaya gəlmiş."

Qiziñ anası heç ağzını açmamış qız siçirar ikə də der: "Huy bibi canım sən bildir iñini istəyirəni, bizdə üç il bundan iləri iñidə var. Cahal oğul anası bir azca iñ alir da obaya dönür.

Gecə genə oğul dovarları gətirəndə anası beləsinə der ki bu qız belədir, səniñ dərdiñə dəğməz.oğul der: "Hər təhirdir mən bu qizi istəyirəm, elə munu beləm için alasiñiz".

Heç , xulasa oğul için qıza sovculuğa gedərlər. Qız həyəyi der də toy çalarlar da qizi evə gətirərlər. Bir ay iki ay gəçər, azaz toy halihavasi gəlin-kürəkəniñ başlarından düşər. Kürəkən başlar dovarları otarmağa da elə bu günlərdən bir gün gəlibnə der: "Səndə daha başla bir qali toğu həm siqilmañ həmdə ayağımız alti için bir puşan toqurañ. Gəlin der: "Olsun, ama bizdə ki qali dari yoq. Kürəkən der : "Toru dəğil, mən səhər bir ağaç kəsərəm ondan bir qali dari səniñ için düzədərəm.

Gəlin o günüñ səhəri səhər tezdən gedər öz anası yanına da vari bunları tərif edər.anasına der: "İndi mən nicedəm." anası der: "Sən qusalanma. elə görsət

mənə hani yoldan çoban gedir. Qiz yolu görsədir də evə bikilir. Çoban daha hazır olmuşumuş. Gəlini öpər də yola qoyulur.

Çoban yola düşər də gəlin anasida ardi sira. Çoban elə belə gedir gedir ki bir ağaca yətişir. Biqçıyi ağaca qor başlar ki kəsməğə birdən bir səs qulağına dağar: "Ağaci kəsən! Ağaci kəsmə, ya özüñ ölərəñ ya arvadiñ. "Çoban əvəl öz yaninda der birdən xayaldir. Genə biqçıyi qor ağaca. Ama genədə elə o səsi eşidir. Bu dəfə gedir bir daha ağaca sari. Bu ağacida kəsməğə başlayanda o səsi genədə eşidir. Bu ağacida buraqip gedir bir daha ağaca. Genədə elə belə olur. Axirda çoban oğul kərvənir bu işi buraqip darsiz evə dönür.

Zəyfəsi onu beləki yornaq görəndə der: "Nəçi belə yornağañ əzizim sənə nic olmuş? Başın yedim hani qali dari? Nəçi əli xali gəlmişəñ?.. Çoban başına gələn zadlari tərif edər. Zəyfə çobani qucaqlar da der: "İndi ki ya sən öləsiñ ya mən, mən heç qali toquya istəməyirəm. Canim siqilmamak içində ayri bir iş görərəm.

بیلیرم کی الچاق گۆینگیم چاتا بیلمز خیالینگا راضیه کاظمی کرانی (قاشقای)

دیلماج درگیسی، سایى ۳۶-۳۵ شهريور-مرداد ۸۶

۱

هاوا کی ایستيله نیر، تختلاری بیغیر حیاط ایچینده کی آغاجلار آلتینا، بیلمه م نه دئیر نارینج یانار. شاخاسینا زنگ آسیر، یئل اسه نده سسی دولیر حیاط ایچینه پنجره لردن، دیوارلاردان گنچیر، گیریر اوتاغینا کیتابلاری کی اوخورمور، اولور نومره آلانگ، اوخودوق ایسته میر اولور

صباح گئدنگ داغا بیر بورما ساچلیینان، بلکه م ده اولمایا، لچک آلتیندان، خیال یول آپارماز.

اوزینگى سوونان – اوتا وورورانگ تا دادانگ، داداندا گۆیرنگ بولاغ اوتو تک آغیز یانديریر، أمما گننه ائله بو کی حیاطی سولادینگ آغاجلار کؤلگه سینده، سئودینگ بیر خیال راحتلاشانگ اوره گینگ کسلییر دوداق کسه ن دوداقلاری ایچی.

يان اوليرانگ، قوی بیر سۆز دئییم بیر قدرلی سۆز. یئل اسیر، زنگلر سسی دولیر هامو یئر. "گلیرلر، گئجه نلر". دیرلر کی اؤزگه لر ائوده اولاندا، اولماز اونا فیکیرلاشانگ.

بیر کوچیک آق گۆبه رچین تاپدیم اونو سیخدیم دۆشیمه، کۆینه گیم آلتیندا، بۆیوک ائتدیم سیجاقدا سوووقدا. هئچ کیمسه یه بیلدیرمه دی اونون وارلیغینی.

آما بیر گون سن اونو مندن اوغورلادینگ، آلا تدینگ، اوخشادینگ، اؤپدینگ. او ایندی داها یئر آلیر اوچماق ایستیر.

... و من، ائله سینمیشه م کی گۆیه رچینیم سیزینگ ائوینگیز بامیندا قوناندا، آغلا یا بیلیرمه م.

داستان کوتاه: خزان یئل داوود حسن آقای کشکولی

آده زلیخایده، اوْبه اوْنه زلی دیلرده. هر گۆرن اؤیرگ، زلیخا زلفوئون، فیرله، توله توله سوندا دوساقه قالیرده. خیال، گئجه، گوندوز مونسیده، وسودایسه. آی وایللر، آنیسه. کندینگ واوْبه نون، مختصر، هر گورنن اویرگه، زلیخا عشقنده. دوشگونده عشقنن اؤکه، اویرگلره آغورلوق، ادریره، وایرولوق دردنه، شاعرلر قوشما [2] لارونون دیلینن مرخم قویرده. کیمسه یوخوْده که، باخماگونون دوگونن ده، دویزه دوشمیه و، آلاهون هنرنه، یاردا گدا، زلیخا گۆزلوقنده، گۆرمیه. زامانون زلیخا سیده، اله ین، لیلسه. سوچه [3] لاره چوخده، امیدله اؤیرگنن سوچه لوقا، گدیلرده، اما، نامید، بؤکلیرده.

قرخ بش آیلیده، مئم اول که ایل معلملگمه. کندلرنه، معلیم، او زامان معلم، چوخ ارج و احترام واریده. معلم، کنده، و اده، هم دکترده، هم دعانویسیده، هم سیر [4] داشیده، هم روانشناسیده، هم مشکل گشایده.

نه دیم، گۆزلوگه، دیله قولایده [5]، آلاهون، صعینن هنریده.

مینم مدرسم، ساختمان، بولاقون یولنون باشوندایده، همشه مشکنه آتیرده، چیننه، مدرسه نن قاباغوندان سو دولدورماغا گدیرده. یازون اککه مینجه آیونون آخریده (سونیده) گونون هورم [6]، کندینگ دؤرند اکه اکلن شودلرینگ، گویل ایسه بیداد ایلرده، هر یرده بورنلارا قوئیرده.

مَنْ مدرسه ساختمانون قاباغونا، تورموشودوم، گۆردوم گلییر، سو دوادورماغا گیده، مَنه ایتشندە همیشه که زامان کمین باشه آشاقودا، گئوزل گئوزلرنده، بیر آغوز غمین اثره گورنیرده. آی کمین اویزندە، بیر دوتقونلوق واروده، إله سان بیر پوزقون گویله.

همشه بی سسیده، اؤز ایچنیدیه، من اونون بو حالتندن حیرتلیدم. اوزمنن فیکر ایلیردیم. بو نه سبب در که بو قز، جوانلوق یاشوندا، عمرونون یازوندا، که اوییرگ، کو[7]نگل سوادشوندا اولاسه، اونه اوییرگ سلیقسینه بزدیه اوییرگ تختنه اوتورداسیه، قچقن و دوشگون، اویزغوله[8] باش خارولاردا، مجنون کیم لیلیسه یچه، یار هواسوندا، قچه سیه. نذیر بو قیزن پوزقون و دودقونلوقه دور، ایره قیزلر کیم، دیمیر، دانوشمیر، اوییرگ ده، دوشمیرده که بیر کمسه دن سئورشم.

هر زامان سئویردم، اونینان دانوشام، بیر سلام وریرده، فرز، وحشی جیران کیم قاباغومدان، رد اولیرده. من حیرتدیم، بو قز جوانلارون آرزوسیده، اونلار عابد کیم، بیله سینه، اوییرگ معبدنە، تختە، اوتوردیلارده مدح ایدیلارده، تنا ایدیلارده، الحق ده، سزاوار، بو تعریف و وصفده.

إله سان بیر گویله که بیر، خرابا، گوشاسونده گویرمشده، آتا، آناسه فقیرده. آتاسه، بیر جزء رعیت له قونان و قشَلر، شیرازدا، عمله له قونان، اویین، خرجه، چاخاردیرده.

آما، گۆزلوقه، بیله یده که، من ده فیکرده یدم که اونه سوجولوق ایله یم، اوزمنن بو سوادادا، چالوشیردوم، بگون تصمیم دودموشودوم، هر جور اولموش دانوشام.

گلدە قرشمه سلام وردە. سلامونون جوابنه وریدم، سورا فرز یولونون جلونا توردوم ددم.
- زلیخا، بیرآز زامان دوک وور، آتایندا، بیر پیغام واروم.

دورده، بودفعه باشونه یوخاره تودیه، قارا شهلا نرگسلرنه، گئوزمه دؤگون سالده. منده او زامان جوانودوم، مست و سر خوش، جوانلوقون، ساغرَن، اویز کونگمه، اوییرگ سلیقسینه بزدیردم. داغلار دامانوندان، خیالدا، بیر دسته گویل تاج کیمین باشونا قویردوم، آزو چوخ، قوشما دیلین، دنیانن گۆزلگلرنه، وصف ایدیردم.

وقتی گۆزلرنه، باخدوم، الحق گۆزلگ معنی سینه، او زامان آنکالادوم. اوندان، نی فغانونون یاندورماقونه، کهنه شرابون نشسینه، نرگس شهلالاقونه، هاموسینه، بو بیر جفت گئوز، ایچنده گۆردم، گئوزلره، بیر دنیا شور و شر واریده، إله بیر ظلمت دریاسیده که اوییرگ إله بیر سینع بله، مجلارونه گرفتارده.

فیکر ایلیم او مَنِم اؤیرگمین، شیدا الوقونه آنغلاده، سوده بو حالت، بو سکوت آرادان گۆتوره تودقون غمیله سنین دده. - نه فرمایش وادیوز آقای مدیر؟

ددم: زلیخا، بگؤن ایسیرم، سنن، بیر سئور سوروشم، اما، شرطم، بودور که گرچک جوابمه ورن.

ددم: - بویورون:

ددم: - زلیخا، سنن جوانلوقون چاقودور، سنن عمرونون یاز دوراندور، دیه سینگ، دانوشاسونگ، سن ده بو جاهال قیزلر کیم، اؤیرگیه، خوشحال دوت، د، دانوش، سبب نَدنِدر که همشه، پوزقونانگ، بو دوران، یئل کیم گچر، اولوم ایلرده.

خمار گئورلرنن، گئوزمه بوراخده، بیر غمله گؤلؤمسانماق غنچه دوداقلارونا قونده، دده - آقای مدیر تَلسمه، اؤزون تز بیلرنگ.

زارودوم - ای داد، ای بیداد، سن مجلسلرد ه، بیر شمع کمین یانیرای، سنن آرزویه هامه جوانلار چکیلر . . .

سئوزمه کسده دده - مَن بیر یازام که توسانا اترکمش باش اولدام، او گولام که یاز توکنممش پوزقون اولدام آقای مدیر، قوی مَنِم اؤز سَرِم اؤز گوینمده قالا، منم سرگذشتیم، بیر آیره جور سرگذشتدر، موندال آرتوغ، مندن سؤرشه.

سئوزنه توکده منه حیرت آراسوندا قویده، یانومنان گیده. او گده، من بیر بیوگ خیاللار دنیزنده، کشتیسز موجلارون آراسونا سالده.

او گوندن سورا زلیخا، چوخ کوشش ایدرده، مَنِم، یولوم باشوندان قراغا چکه، مَنِم اویرگیم، اونون گؤرمگیچه اله سان بیر اسیر قوشوده که، باش قفسن میله لرنه وویرده. اما او اؤزنه مندن قراغ چکیرده

او کئنده، هر کیمه دن، زلیخانون گوشه گیر اوقونه سؤرشیردم، دیلدرده. - بو اله بیله در، نه سنین بیله هامه کیمسه ینن، بوجوردر، هر زامان آتاسیه، یا آناسوندان سورشیردم، احساس ایدردم، بیر موضوعه مندن گیزلیلر،

او ایل گچده، ینگی ایلن فایوزوندان، بیر آی یاروم گچیرده، ظهردان سورا، کلاسدا، اوشاقلارا درس وریردم، بیردن بیر شلوغ اشددم، زلیخانون آنا سونه گورودم آغلاماقونان مدرسیه ساره [9] گلیر، جلووندان قچدم، سؤرشدم. - نه در - نه خبردر نیچ اولموش، آتاسه پرنشیان احوال، اله بیله که یاش گئوزلرنن بولاغ کمین جوشیرده .

دده: - آقای مدیر، باشویا دوندیم، دادوما، اتر، گؤلوم پرپر اولده، وای جانوما دؤشده، وای اومه دؤشده زلیخام، زلیخام

تله خار سئورشدیم - زلیخا نه، زلیخانون نسیه در.

دده: - اؤلیر، اؤلیر، آردان گدیر، گمانوم بود دفعه داهه...

آناسونا تورمادوم، قچه قچه، ایخل و دوش، اؤزمه، حیاطلره درندن، ایچره آدوم، اتردم اطاقون قاپوسونا، در آچدم، گیم اطاقا، زلیخا، رختخوابون ایچنده، اطاقون کونجوندا، یادموشوده. خلق اطاقون دورد بیر یانونا، دیوارون دیننه اوتورموشلاروده، قلیان تئیتته، دوماال کمین، اطاقه دولدورموشده هامسه پوزقون، هاموسونون گئوزلره یاشله، زلیخادان اوغرلانچه، آغلیلارده

اؤتوردوم زلیخانون گئوزلره بیر بیر اِسندیده، قارا اوزون اوغلاره، مخمل کمین یاناخلاره اِیسنه دوشموشده.

آتاسه اونه چاغورده - زلیخا، زلیخا، عزیز قیزم، گئوزلریه آچ آقای مدیر گلماش احوالیه.

آلا گئوزلر نه آچده، شهلا نرگس کمین تولانده، مَنیم گئوزل باخده، مَنه گؤرنده بیر محو گؤل مسانماق غنچه دوداقلاره اؤیسنه گلده، من آلینه، تودوم آلمه سووقوده، آما بیر ریز تر دامچالاره اؤیزنه قونموشده آله شبنم که گول برگنه قونا. من روحوم اولموشده، جسمم درریده، چوخ اوزمه ساخلادیردوم، که یاش گئوزلر مه گلیمه، اویرگیم یاخونده چاتلایا سیردم، دانوشام، آما بغض خیررغمده یول ورمیرده، اؤزوم گؤزیردوم که « شیخ آجل سعدن او مشهور قوشماسه قولونا » که دیر: «من خود، بچشم خویشتن دیدم که جانم می رود.» جانوم گدیر، ازوم، اؤز جان سئوز لاشومه گوریردوم که، زلیخا یورقان دؤشگونون پهلینه اؤتورموش آخر طاقت گترمدم، بیر پرده یاش گئوزلر مینگ اؤیسنه حلقه وورده. ناله ودوم، زارودم، چغیردم :- زلیخا، زلیخا، قورخما، بیر اِیسیدمدر، بیر بحراندور، گلر، گچر.

ینگه دن بیر گولومسند، دوراقلاره یواش قیلاده، سیرده بیر دانوشا، آما ای امان اِلوم امان ورمیرده.

نالودوم: - ای داد، ای بیداد، ای تاره گؤرمه، گؤرمه، راضی اولما، ندن اویرگندن گلیر. بیر بیله گؤیرچنه اولدرنگ بیر گؤیل بوداقونه ساراردانگ.

سسیه، اِله سان، چاه تهندن گلیرده، قولاقومه آغزونه یووغ اِددم، کِسگ کِسگ کلامونان دده. - آ-آقای، مو-مودیر، اوزم، یولادوم قولونجیا، تا گلنگ. چون گؤینون سیرده، بیلینگ مَنیم نَسمدر، من بیلردم، که اؤلدم، من بیلردم که

غمر باشا وودمام، منده قان سرطان وار، اؤزوم، اتاما، اناما تاپشورموشدم، بوسر خلقدم گيزليه، تا خلق، رحمله گئوزنن منه باخمويا، تا خلقن اويرگ منه يانموبا.

داد چكدم:- يويو قورخما قان سرطان ادام الدورمز. سن ياغچه اولدانگ باشمه تودوم گويه ساره

ددم- آي كافر آله، منه اديرينه، سمه، گورمه، بو فرمان، بو حكمه دوندر، آل گره.

احساي اددم ايمه، سيخير، گنه باخدوم گئوزلرنه، گوردوم سير دانوشا، اما اجل بورماقلاره، خررغنه، سيخير، قويمر نفسه گله. اناسونه باشوم اويجنه تورموشده، چارقيد بالينان، گئوزلره ياشونون يولونه باغليرده. باخدوم بيله سينه چغردم بير ليوان سو سو.... اشاغه باخدوم شهلا گئوزلره آچوق گويه تيكلمشده، نفس، غنچه كيم دوداقلاروندا قوروموشده.

گئوزلرنه باغلاDOM، اناسنون، اتاسونون، وايه سسيه بقيه خلقن، تويتيمش، رعيتيه اطاقون، دورد بير گوشاسونا دولانده.

من ياشله گئوز، غمله اويرگ، اؤزمدن خبرسئوز حيران عقلن، دردن چخدم، مجنون كيم، باش قويدوم بيانانلارا، چوللره، چاي كمنده كه، ساره گويله ياشل چمنلوقلره تا گئوزم ياشونه، اورگمين، غمله درد و زجرينن قرشدم، بير معجونله شراب دؤزدم، زليخانوو بير جفت قويروغله قارا درشت گئوزلره، بير جفت كمان كمين قاشلاره دردن، آيرولوقونان، يانموش اويرگمه، بير تسكين ورم و مظراب ايچينده كه سيملره جيگرنه چگم و، اؤز دردمه داغلار يئلين و آلاهون بو داش اويرگلوخته، ني فقا نونيان، سه تار زارماگينان اهل اويرگلر، قولاغونا اتردم.

«آزل گونه، آداميه ياردان خوش يارادين، او آتادان، آنادان
گئوزل چكير، وجودونونگ نقشينه ظالم كمين، پس گوتورير ارادان»

[1] سحر الدوزي

[2] شعر

[3] خواستگار

[4] سنگ صبور

[5] اصطلاحی در زبان ترکی به معنی مشکل، کمیاب

[6] گرما

[7] معشوق

[8] سرازیری

[9] طرف

بیژن اژدری، بولوردی وئبلایندان

<http://azhdari.persianblog.com/>

دئییرلر بیر زامانی موللانصرالدین نامه یازیرمیش دوستلرینه، آشینالرینه. هئج کس نامه سینین جوایینی وئرمیرمیش یا هئج کس نامه سینی در حقیقت اوخومیرمیش. اؤزی مجبور اولورموش نامه نین قولونجون (؟) چکیرمیش موشرییه، اؤزو اوردا نامه یی اوخویه

ایندی بیز ده بیر موددتدی مشغول-ی وئبلایندوسی یه گ. اوخونمیر یا چوخ آز اوخیرلر، مجبوره گ اؤزوموز نامه یی کی مطلبی کی یازیریگ اؤزوموز اوخویه گ دا

بو هفته نیی مطلبی قیزلر لالاسیدی. نوه لریمیز ایچین لالا (؟) کی ننه لری بیله لرینه لالا دیبیر

.....

عیسانین آنادان اولماگی خبره ورتلر

(لوقا روایت اتمئش ائنجئل - فصل ۱)

آلتی آیلنگنده جبرایل فئرئشته، تارئینگ طرفئندن جئل وئلایتده ناصره شهرنه یولا سالیندی. بئر باکتره قیزین یازینا کی آدی مریم ائدی و بئر کنشئی نومزاد ائدی کی آدی یوسف ائدی. یوسف داوودنگ نسلئندن ائدی. فئرئشته اونون یازینا گتدی و ددی: سلام، آی مرحمت بولموش! رب سن ائنن دئر.

مریم فئرئشته نئن دئیی سوزلردن ننگران اولدی و گئج اولموشدی کی بو نجور صاغ-سلامتلنگ ورمکدئر. آما فئرئشته اونا ددی: آی مریم، قورخما. تاره یازیندا توفیق بولموشاینگ. باخ، بوغاز اولاراینگ و بئر اوغول دوغاراینگ، و اونونگ آدینی عئسا قویاراینگ. او بیئک اولار و حق تاعالاینگ اوغلی چاغیریلار. رب تاره اونا، بوآسی داوودونگ تختئی ورت. و او، یعقوبونگ اوئ ائسنه ابدنچر سلطنت ادر و اوننگ پادشاهلیگی تتگنمز.

مریم فئرئشته دن سوروشدی: بو نظور اولا بئر، من کی هنئر ار یوخومدور؟

فئرئشته جاواب وردی و ددی: موقدس روح سننگ ائسنه نازل اولار و حق تاعالاینگ قودرتی سنه کلگه سالار. باخ سننگ قومنگ التزابت ده بو قرتلکده بوغازدیر. او کی اوننگ موردئده

دوغماز دینردنلر، ائندی آلتئ آیلنلئگنئی کچنردئر. چونکئ تاره یانیندا بئر زاده که، قیره-مومکن اولا، یوخدور.

.....

و یک خبر: آلینجاق اولدوز؛ اولین کتاب نثر جدید تورکی قشقای منتشر شد

بر گرفته شده از سایت: تاریخ، ادبیات و موسیقی ترکان قشقای

(<http://qashqai.blogfa.com/>)

"مجموعه داستان "آلینجاق اولدوز" (ستاره بخت)، به عنوان اولین نثر مدرن تورکی قشقای اثر فتانه مرادی قره قانی توسط انتشارات نوید شیراز منتشر شد. آنطور که از قدما شنیده ام، قدیمی ترین کتاب قشقای ها به صورت نثر، داستان "مهر و خاور" است. گفته می شود این داستان در مکتب های قدیمی توسط ملاها به سوادآموزان تدریس می شده است. علی رغم تلاش زیاد، متأسفانه نتوانستم نسخه ای از این کتاب را پیدا کنم، اما داستان آنرا می توان از برخی افراد مسن ایل شنید.

به هر حال انتشار این کتاب می تواند الهام بخش سایر نویسندگان و فعالان فرهنگی قشقای در تولید نثر های تورکی قشقای باشد. امیدواریم نویسندگان ما کم کم به این اعتماد به نفس دست یابند که بتوانند داستانها، خاطرات و مقالات خود را به زبان مادر بنویسند. به نظر می رسد تصور نویسندگان ما تا کنون این بوده که زبان تورکی قشقای تنها برای شعر گفتن مناسب است نه نوشتن متون معمولی ادبی و یا روزمره. اکنون این طلسم توسط یکی از نویسندگان جوان قشقای شکسته است، بنابراین دیگر وقت آن رسیده که داستانهای زیبای سایر نویسندگان مانند "صدای درد" و "ظلمت" اثر داوود حسن آقایی به نثر تورکی برگردانده شود تا شاهد رشد و بلوغ ادبیات مکتوب تورکی قشقای باشیم.

این مجموعه با مقدمه دکتر حسین محمد زاده صدیق (دوژگون) آغاز می شود. صدیق جملاتی از کتاب را در مقدمه خود مورد توجه قرار داده است:

آسلان اوره کلیم، آلا گوژلوم، سیجا بویلوم، قولاج قوللوم

میتیل لری اوگود اوژگدمک ایچون دئییلر. ائله بو میتیل اردنیر کی بوؤوک آد-سانلی کیشیلر آیاق تودموشدیر.

کتاب شامل 17 داستان کوتاه است."

گُر چه یه هو!!!